

Критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу

О. Жихорська

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

*Corresponding author. E-mail: o_z@ukr.net

Paper received 17.11.15; Accepted for publication 23.11.15.

Анотація. У статті розкриваються критерії сформованості професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу. Для когнітивного, діяльнісного, особистісного критеріїв встановлені відповідні показники, що їх характеризують, рівні сформованості – достатній, середній, низький, методи та засоби діагностики. Проаналізовані показники, критерії та рівні дають змогу визначити сучасний стан та передбачити динаміку формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу.

Ключові слова: професійна компетентність, показник, критерій, рівень сформованості, навчально-допоміжний персонал

Вступ. Реалізація положень Болонської декларації та Закону України «Про вищу освіту» 2014 р. зумовили розширення кола обов'язків навчально-допоміжного персоналу, належне виконання яких передбачає наявність відповідного рівня професійної компетентності. Зважаючи на різну фахову підготовку, розмаїття трудових функцій цієї групи працівників, проблема визначення сутності професійної діяльності, формування та розвитку професійної компетентності, діагностики рівня професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу стає дуже актуальною. У зв'язку з цим надзвичайно важливим є питання як саме повинна змінитися професійна діяльність навчально-допоміжного персоналу, якими знаннями та вміннями має оволодіти ця категорія працівників, щоб забезпечити відповідну якість надання освітніх послуг, належну організацію освітнього процесу, високий рівень оперативного інформування та орієнтації у нововведеннях всіх учасників освітнього процесу в умовах реформування вищої освіти.

Традиційна формальна освіта не може повністю забезпечити навчально-допоміжний персонал вищого навчального закладу необхідними компетентностями для ефективного виконання своїх функціональних обов'язків, оскільки спеціальності, на якій готували б таких фахівців, не існує. Повноту та цілісність підготовки цієї категорії працівників можна досягти у процесі інтеграції формальної, неформальної та інформальної освіти, шляхом взаємодії, взаємопроникнення і розширення можливостей формальної, неформальної та інформальної діяльності в умовах забезпечення гармонії й узгодження інтересів всіх суб'єктів діяльності. Інтеграція видів освіти як процес та результат спрямована на формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу, його комплексних умінь, що стимулюють практичне застосування знань у здійсненні професійної діяльності та виконанні професійних завдань. Для з'ясування результативності процесу формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу необхідно визначити критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності.

Огляд публікацій з теми дослідження засвідчив, що проблема формування професійної компетентності фахівців у процесі їхньої підготовки у вищому навчальному закладі з позицій компетентнісного підходу відображена в працях І. Зимньої, Е. Зеєра, О. Павлова,

Е. Симанюка, А. Хуторського; питання формування та розвитку професійної компетентності розглядали Г. Беленька у монографії «Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу», О. Бондарєва, І. Карпюк, Л. Набока, Т. Недашківська, Н. Овсейчик; проблему інтеграції формальної, неформальної та інформальної освіти у підготовці фахівців досліджували такі вчені як Д. Сидоров у докторській дисертації «Педагогічна інтеграція формального, неформального та інформального видів освіти у процесі формування здорового способу життя студентів», О. Ройтблат у монографіях «Особливості неформальної освіти та її можливості» та «Організаційні структури управління в основі включення неформальної освіти в систему підвищення кваліфікації», Е. Бабаєва, В. Левченко, І. Мінзер, В. Стародубцев, М. Соловійов. Моделям оцінки професійної діяльності персоналу вищого навчального закладу та діагностиці рівня їх кваліфікації присвятили свої праці В. Шадріков, О. Карпов, І. Кузнєцова, М. Кузнєцова, О. Покровський, В. Лазарєв, Є. Пирогова, Ю. Широкова, О. Гривенна, І. Старостенко, А. Морозова.

Поза увагою науковців залишилася розробка проблеми формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу. Саме тому **метою** дослідження є визначення показників, критеріїв та рівнів сформованості професійної компетентності цієї категорії працівників вищого навчального закладу, що забезпечить можливість визначити сучасний стан та передбачити динаміку формування професійної компетентності.

Матеріали і методи. Розробка механізму визначення стану сформованості професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу потребує з'ясування базових понять, до яких належать «критерій», «показник», «рівень». Т. Гончаренко, розглядаючи проблему визначення критеріїв, показників та рівнів готовності учителя фізики до проєктування навчального процесу, зазначає, що при описі експерименту варто дотримуватися такої послідовності «структура об'єкта чи процесу → критерії → показники → методи виявлення показників» [6].

Аналіз психолого-педагогічної літератури дав змогу встановити, що поняття «критерій» розглядають як: – підставу для оцінки, визначення або класифікації чогось; мірило [5, с. 588];

- ознаку, на основі якої відбувається оцінка, визначення чи класифікація чого-небудь; мірило [12];
- стандарт, на основі якого можна оцінити, порівняти реальне педагогічне явище, процес або якість за еталоном [1];
- якості, властивості і ознаки об'єкта, що досліджується, які дають змогу оцінити його стан і рівень функціонування та розвитку [13; 16].

У своєму дисертаційному дослідженні поняття «критерій» ми використовуємо як мірило, орієнтир, індикатор, на основі якого відбувається оцінка стану сформованості професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу.

До виділення та обґрунтування критеріїв вчені висувають загальні вимоги, які в цілому можна узагальнити до таких:

- 1) критерії повинні відображати основні закономірності функціонування об'єкта;
- 2) критерії мусять мати суттєві ознаки предмета, тобто відображати необхідні ознаки та якості, через свою сутність ці якості та ознаки мають бути стійкими і постійними;
- 3) за допомогою критеріїв повинні встановлюватися зв'язки між усіма компонентами явища, що аналізується;
- 4) критерії повинні розкриватися через низку показників, залежно від прояву яких можна робити висновки про більший чи менший ступінь вираження даного критерію;
- 5) критерії мусять відбивати динаміку вимірюваної якості в часі та просторі;
- 6) якісні показники повинні виступати в єдності з кількісними показниками та доповнювати один одного [4; 8; 9; 11].

Також О. Іонова запропонувала формулювати самі критерії максимально ясно, точно, коротко, вимірювати саме те, що бажає перевірити дослідник [8].

У довідниковій літературі термін «показник» визначається як ознака чого-небудь; явище або подія, на підставі яких можна робити висновки про перебіг якого-небудь процесу; кількісна характеристика властивостей процесу [5, с. 1024]. Якщо критерій – це якість та властивості досліджуваного об'єкта, то показ-

ники – це міра сформованості того чи іншого показника [16]. Як слушно зауважує В. Танська, показник, будучи однією з якісних чи кількісних складових критерію, є однією з характеристик об'єкта, процесу чи явища, що виражає кількісно або якісно одну зі сторін їх стану [13]. Отже, показники – це якісні або кількісні характеристики сформованості кожної окремої якості, тобто ступінь сформованості того чи іншого критерію [13; 14].

Ряд дослідників вважають, що поняття «критерій» за своїм обсягом ширше, ніж поняття «показник», останній є складовою частиною критерію, при цьому враховується, що ступінь вияву, якісна сформованість, визначеність критерію виражаються конкретними показниками [3; 7; 12]. Т. Фурман у своєму дослідженні виходить з того, що критерії знаходять своє вираження у конкретних показниках [15].

З огляду на те, що критерій можна визначити як сукупність основних показників, які розкривають норму, вищий рівень розвитку відповідної якості, то показник, як компонент критерію, є типовим і конкретним виявом однієї із суттєвих сторін, на підставі якого можна визначити наявність якості, зробити висновок про рівень її розвитку. Його використання допомагає оцінити якість і рівень сформованості компетентності [10, с. 5-7]. Поняття «рівень» визначають як ступінь якості, величина досягнута у чому-небудь; ступінь чиєїсь освіти, культури, підготовки [5, с. 1223], ступінь виявлення показника того чи іншого критерію [6]. Оцінка рівня сформованості професійної компетентності повинна здійснюватися за основними функціями, характерними для професійної діяльності. Для того щоб перевірити рівень оволодіння функціями, притаманними професійній діяльності, необхідно подати кожну з них у вигляді операційних компонентів [2].

Результати. У результаті аналізу наукової літератури та досвіду практичної діяльності, відповідно до структури досліджуваної компетентності нами були виділені когнітивний, діяльнісний та особистісний критерії (табл. 1), які дають змогу визначити рівень сформованості професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу.

Табл. 1. Критерії сформованості професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу

<i>Складові (компоненти) професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу</i>	<i>Критерій сформованості професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу</i>
змістовий	когнітивний
операційно-діяльнісний	діяльнісний
особистісно-мотиваційний	особистісний

Когнітивний критерій характеризує рівень засвоєння навчально-допоміжним персоналом професійних (правових, документознавчих, управлінських, психолого-педагогічних, методичних, комунікативних, інформаційно-технологічних, аналітико-статистичних, здоров'язберігаючих) знань: розуміння сутності, змісту, цілей та завдань професійної діяльності; володіння системою знань, необхідних для ефективного виконання професійних завдань; обізнаність із методами та способами виконання професійних завдань. Показники оцінювалися за допомогою таких методів та засобів діагностики як анкетування, спостереження,

бесіди, тестування, експертна оцінка.

Діяльнісний критерій характеризується здатністю використовувати професійно важливі знання при вирішенні професійних завдань. Показниками цього критерію є сформованість професійних умінь (інформаційно-технологічних, організаційно-управлінських, комунікативних, правових, соціально-психологічних); оволодіння методами, способами і досвідом самостійного розв'язання професійних завдань; наявність умінь здійснювати самоконтроль, самоаналіз й самооцінку результатів професійної діяльності. Засобами діагностики виступають спостереження, експертна

оцінка, самооцінка.

Особистісний критерій характеризується наявністю професійно важливих особистісних якостей, які впливають на результат професійної діяльності. Показниками цього критерію є рівень сформованості професійно важливих і необхідних для здійснення профе-

сійної діяльності якостей; усвідомлення значущості своєї діяльності; прагнення до підвищення професійної компетентності, самовдосконалення та саморозвитку. Засобами діагностики виступали спостереження, анкетування, самозвіти та звіти безпосередніх керівників та наставників, експертна оцінка (табл. 2).

Табл. 2. Методи та засоби діагностики сформованості професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу

<i>Критерій</i>	<i>Показники</i>	<i>Методи та засоби діагностики</i>
когнітивний	- розуміння сутності, змісту, цілей та завдань професійної діяльності; - володіння системою знань (правових, документознавчих, управлінських, психолого-педагогічних, методичних, комунікативних, інформаційно-технологічних, аналітико-статистичних, здоров'язберігаючих), необхідних для ефективного виконання професійних завдань; - обізнаність із методами та способами виконання професійних завдань	анкетування, спостереження, бесіда, тестування, експертна оцінка
діяльнісний	- сформованість професійних умінь (інформаційно-технологічних, організаційно-управлінських, комунікативних, правових, соціально-психологічних); - оволодіння методами, способами і досвідом самостійного розв'язання професійних завдань; - наявність умінь здійснювати самоконтроль, самоаналіз й самооцінку результатів професійної діяльності	спостереження, експертна оцінка, самооцінка
особистісний	- сформованість професійно важливих і необхідних для здійснення професійної діяльності якостей; - усвідомлення значущості своєї діяльності; - прагнення до підвищення професійної компетентності, самовдосконалення та саморозвитку	спостереження, анкетування, самозвіти та звіти безпосередніх керівників та наставників, експертна оцінка

Розробка та діагностика критеріїв та показників професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу безпосередньо пов'язана із встановленням рівнів розвитку об'єкта дослідження. Виходячи з логіки дослідження, на нашу думку, є доцільним виділення трьох рівнів сформованості професійної компетентності: низького, середнього, достатнього (табл. 3).

Низький рівень сформованості професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу передбачає неповне розуміння сутності та цілей професійної діяльності, слабку орієнтацію у її завданнях. Навчально-допоміжний персонал має приблизне уявлення про свою професійну діяльність, не розуміє повною мірою своїх функціональних обов'язків, що унеможливує їх відповідальне та дисципліноване виконання. Професійно важливі (правові, документознавчі, управлінські, психолого-педагогічні, методичні, комунікативні, інформаційно-технологічні, аналітико-статистичні, здоров'язберігаючі) знання, зокрема, про організацію освітнього процесу, основи документообігу, порядок роботи з навчальною документацією, обробку інформації з питань організації освітнього процесу, ефективну взаємодію з учасниками освітнього процесу у вищому навчальному закладі носять хаотичний, поверховий, нестійкий та несистематизований характер. Відповідно, низький рівень сформованості професійної компетентності також проявляється у недостатньому розумінні необхідності застосовувати такі професійно важливі знання при виконанні професійних завдань.

Поверхова обізнаність зі змістом, методами та способами виконання професійних завдань призводить до значної кількості недоліків при їх виконанні. Відтак, для низького рівня сформованості професійної компетентності притаманна недостатня розвиненість професійних (інформаційно-технологічних, організа-

ційно-управлінських, комунікативних, правових, соціально-психологічних) вмінь, зокрема, самоконтроль, корекція власної діяльності, здатність до самоорганізації та планування своєї професійної діяльності практично відсутня. Відповідно і відсутня готовність нести відповідальність за якість і результати виконаної роботи. Визначена послідовність дій при виконанні професійних завдань відтворюється лише за допомогою наставника або досвідченого колеги. При цьому наявна неадекватна, як правило, завищена, самооцінка рівня своєї професійної компетентності.

Навчально-допоміжний персонал з низьким рівнем сформованості професійної компетентності не виявляє зацікавленості у професійній діяльності та не усвідомлює її значущості; не бачить необхідності у професійному зростанні, самовдосконаленні та саморозвитку; пізнавальна зацікавленість слабо виражена. Професійно важливі особистісні якості, зокрема витривалість, урівноваженість, самоконтроль у професійній діяльності, здатність протистояти негативним емоційним впливам, дотримуватись встановленого порядку, підтримувати дисципліну, розвинені недостатньо.

Середній рівень сформованості професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу характеризується неповним розумінням сутності та цілей професійної діяльності, частковою орієнтацією у її завданнях. Навчально-допоміжний персонал частково розуміє свої функціональні обов'язки, намагається відповідально їх виконувати. Професійно важливі (правові, документознавчі, управлінські, психолого-педагогічні, методичні, комунікативні, інформаційно-технологічні, аналітико-статистичні, здоров'язберігаючі) знання частково систематизовані. При цьому наявне недостатньо глибоке розуміння необхідності їх застосовувати при виконанні професійних завдань. Неповна обізнаність із змістом,

методами та способами виконання професійних завдань призводить до недостатньої точності та наявності незначної кількості недоліків при їх виконанні. Готовність нести відповідальність за якість і результати виконаної роботи проявляється спорадично.

Навчально-допоміжний персонал із середнім рівнем сформованості професійної компетентності володіє обмеженою здатністю до самоорганізації та планування своєї професійної діяльності. Не повною мірою сформовані вміння здійснювати самоконтроль та самоаналіз діяльності. Самооцінка рівня своєї професійної компетентності не завжди адекватна (знижена або завишена). Інформаційно-технологічні, організаційно-управлінські, комунікативні, правові, соціально-психологічні вміння частково розвинені. Навчально-допоміжний персонал виявляє здатність діяти за зразком, тобто відтворювати визначену поступовість або систему дій у типових виробничих ситуаціях.

Середній рівень характеризується частковою сформованістю організаційних, комунікативних, моральних та емоційно-регулюючих якостей. Зацікавленість у професійній діяльності ситуативна, проявляється неповне усвідомлення її значущості та суперечливе ставлення. Прагнення до професійного зростання, самовдосконалення та саморозвитку розвинені недостатньо і мають несистематичний характер, пізнавальний інтерес є нестійким.

Достатній рівень сформованості професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу виражається задовільною орієнтацією в цілях та завданнях професійної діяльності, усвідомленням її значущості. Навчально-допоміжний персонал повністю розуміє свої функціональні обов'язки, відповідально та дисципліновано їх виконує. Правові, документознавчі, управлінські, психолого-педагогічні, методичні, комунікативні, інформацій-

Табл. 3. Рівні сформованості професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищих навчальних закладів

Когнітивний критерій		
<i>Низький рівень</i>	<i>Середній рівень</i>	<i>Достатній рівень</i>
- слабка орієнтація в цілях та завданнях професійної діяльності, часткове розуміння її сутності; - поверхневий, нестійкий та несистематизований характер професійно важливих знань; - недостатнє розуміння необхідності застосовувати професійні знання при виконанні професійних завдань; - поверхова обізнаність із змістом, методами та способами виконання професійних завдань	- неповна орієнтація в цілях та завданнях професійної діяльності, розумінням її сутності; - наявність частково систематизованих професійно важливих знань; - недостатньо глибоке розумінням необхідності застосовувати професійні знання при виконанні професійних завдань; - неповна обізнаність із змістом, методами та способами виконання професійних завдань	- задовільна орієнтацією в цілях та завданнях професійної діяльності, розуміння її сутності; - наявність стійких, систематизованих професійно важливих знань; - повне розуміння необхідності застосовувати професійні знання при виконанні професійних завдань; - повна обізнаність із змістом, методами та способами виконання професійних завдань
Діяльнісний критерій		
<i>Низький рівень</i>	<i>Середній рівень</i>	<i>Достатній рівень</i>
- недостатня розвиненість професійних вмінь; - неточність виконання професійних завдань; - відтворення визначеної поступовості або системи дій лише за допомогою наставника або колеги; - відсутність досвіду професійної діяльності; - несформованість вміння здійснювати самоконтроль та самоаналіз діяльності; - відсутність навичок самостійної організації та планування своєї діяльності; - неадекватна самооцінка рівня своєї професійної компетентності	- часткова розвиненість професійних вмінь; - недостатня точність виконання професійних завдань; - самостійне відтворення визначеної поступовості або системи дій у типових виробничих ситуаціях; - часткова сформованість вміння здійснювати самоконтроль та самоаналіз діяльності; - обмежена здатність до самостійної організації та планування своєї діяльності; - не завжди адекватна самооцінка рівня своєї професійної компетентності	- достатня розвиненість професійних вмінь; - точність виконання професійних завдань; - самостійне відтворення визначеної поступовості або системи дій у типових та нетипових виробничих ситуаціях; - повна сформованість вміння здійснювати самоконтроль та самоаналіз діяльності; - здатність до самостійної організації та планування своєї діяльності; - адекватна самооцінка рівня своєї професійної компетентності
Особистісний критерій		
<i>Низький рівень</i>	<i>Середній рівень</i>	<i>Достатній рівень</i>
- недостатня сформованість професійно важливих якостей; - недостатнє усвідомлення значущості своєї діяльності; - слабка пізнавальна зацікавленість; - відсутність прагнення до підвищення професійної компетентності, самовдосконалення та саморозвитку; - відсутність інтересу до професійної діяльності; - неготовність нести відповідальність за результати виконаної роботи.	- часткова сформованість професійно важливих якостей особистості; - неповне усвідомлення значущості своєї діяльності; - нестійкий пізнавальний інтерес; - прагнення до підвищення професійної компетентності, самовдосконалення та саморозвитку проявляється ситуативно; - суперечливе ставлення до професійної діяльності; - прагнення до прийняття рішень, спорадична готовність нести відповідальність за результати виконаної роботи	- повна сформованість професійно важливих якостей особистості; - повне усвідомлення значущості своєї діяльності; - стійкий пізнавальний інтерес; - стале прагнення до підвищення професійної компетентності, самовдосконалення та саморозвитку; - позитивне ставлення до професійної діяльності; - здатність до прийняття рішень, готовність нести відповідальність за результати виконаної роботи

но-технологічні, аналітико-статистичні, здоров'язбеігаючі знання стійкі та систематизовані. Стабільна точність виконання професійних завдань та несуттєва кількість недоліків зумовлена повною обізнаністю із змістом, методами та способами їх виконання, вмінням застосовувати професійно важливі знання у професійній діяльності.

Навчально-допоміжний персонал вищого навчального закладу із достатнім рівнем сформованості професійної компетентності володіє інформаційно-технологічними, організаційно-управлінськими, комунікативними, правовими, соціально-психологічними вміннями та навичками, необхідними для ефективної професійної діяльності. У типових та нетипових виробничих ситуаціях демонструє здатність самостійно відтворювати визначену послідовність та систему дій. Спостерігається створення власних способів розв'язання професійних завдань. Притаманний високий рівень самоорганізації та здатності планувати, контролювати, регулювати та аналізувати свою діяльність. Достатній рівень сформованості професійної компетентності характеризується готовністю нести відповідальність за якість і результати виконаної роботи, адекватно оцінювати власний рівень професійної компетентності.

Достатній рівень сформованості професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу виражається позитивним ставленням до професійної діяльності, наявністю стійких мотивів у підвищенні професійної компетентності, постійним прагненням до самовдосконалення та саморозвитку. Наявне бажання досягти високих професійних результатів та кар'єрного зростання. Професійно важливі особистісні якості повністю сформовані, зокрема, прагнення поділитися новими знаннями та вміннями зі своїми колегами, готовність до співпраці та взаємодопомоги, здатність реально оцінювати

ситуацію, адаптуватися до виробничих обставин. Навчально-допоміжний персонал з достатнім рівнем професійної компетентності демонструє високу працездатність, ініціативність та впевненість у власних професійних здібностях.

Висновки. Відповідно до структури професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу, яка складається з трьох взаємопов'язаних компонентів: змістового, операційно-діяльнісного та особистісно-мотиваційного, виділяємо когнітивний, діяльнісний та особистісний критерії. Когнітивний критерій визначається такими показниками як розуміння сутності, змісту, цілей та завдань професійної діяльності, володіння системою професійно важливих знань, обізнаність із методами та способами виконання професійних завдань. Діяльнісний критерій характеризується сформованістю професійних умінь, оволодіння методами, способами і досвідом самостійного розв'язання професійних завдань, наявність умінь здійснювати самоконтроль, самоаналіз й самооцінку результатів професійної діяльності. Особистісний критерій розкривається у таких показниках як сформованість професійно важливих якостей, усвідомлення значущості своєї діяльності, прагнення до підвищення професійної компетентності, самовдосконалення та саморозвитку. Визначення критеріїв та показників дало змогу виділити три рівні сформованості професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу, зокрема, низький, середній, достатній.

Отже, окреслені у роботі показники, критерії та рівні дозволять комплексно оцінити сформованість професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу, визначити стан та динаміку формування професійної компетентності цієї категорії працівників.

ЛІТЕРАТУРА

- Багрій В.Н. Критерії та рівні сформованості професійних умінь майбутніх соціальних педагогів / В.Н. Багрій // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». – 2012. / URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Znpkhist_2012_6_4.pdf.
- Баловсяк Н. Інформаційна компетентність фахівця / Н. Баловсяк // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2004. – №5. – С. 21–28.
- Батаршев А.В. Диагностика профессионально важных качеств / А.В. Батаршев, И.Ю. Алексеева, Е.В. Майорова. – Санкт-Петербург: Питер, 2007. – 192 с.
- Борытко Н.М. Диагностическая деятельность педагога / Н.М. Борытко, В.А. Сластенин, И.А. Колесникова. – Москва: Изд. центр «Академия», 2006. – 288 с.
- Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
- Гончаренко Т.Л. Критерии, показатели и уровни готовности учителя физики к проектированию учебного процесса / Т.Л. Гончаренко. // Вестник Алтайской государственной педагогической академии. – 2012. – №13. – С. 33–40.
- Гречко С.М. Психолого-педагогичні основи виховання та гуманітарної підготовки військовослужбовців : Навчально-методичний посібник для частин та підрозділів ПВУ / С.М. Гречко. – Хмельницький: АПВУ, 1998. – 150 с.
- Ионова О.Н. Теоретические аспекты формирования информационной компетентности взрослых / О.Н. Ионова. // Вестник Новгородского государственного университета им. Ярослава Мудрого. – 2006. – №39. – С. 84–85.
- Коростіль Л.А. Самоосвіта особистості як соціальне та педагогічне явище / Л.А. Коростіль. // Педагогічні науки : зб. наук. праць. – Суми: Видавництво СумДПУ, 2009. – №1. – С. 138–145.
- Монахова М. Педагогическое проектирование – современный инструментальный дидактический исследований / М. Монахова // Школьные технологии. – 2001. – № 5 – С. 5-7.
- Муратова Е.И. Методология и технология оценки готовности выпускников технических вузов к инновационной деятельности / Е.И. Муратова, И.В. Федоров // Проблемы инженерно-педагогической освіти. – 2009. / URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Pipo/2009_24-25/09meiria.PDF.
- Сущность и содержание этнопедагогической компетентности будущего педагога в контексте поликультурного образовательного пространства / В.А. Комелина, Д.А. Крылов, С.Ю. Лаврентьев, А.Р. Жидик // Современные проблемы науки и образования. – 2014. / URL: <http://www.science-education.ru/118-14464>.
- Танська В.В. Підготовка майбутнього вчителя біології до екологічної освіти старшокласників : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «теорія і методика професійної освіти» / Танська Валентина Володимирівна. – Житомир, 2006. – 20 с.
- Тернопільська В.І. Визначення критеріїв сформованості професійної компетентності майбутніх гірничих інженерів / В.І. Тернопільська, О.В. Дерев'яно. // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. – 2012. – №31. – С. 264–267.
- Фурман Т.Ю. Організація та зміст педагогічного експерименту з формування професійної компетентності майбутніх

фахівців у галузі економіки та підприємництва / Т.Ю. Фурман. // Наук. вісн. Ужгород. нац. ун-ту. – 2011. – № 22. – С. 174-177. – Серія «Педагогіка. Соціальна робота».

16. Этнопедагогическая компетентность педагога: критерии, показатели и уровни сформированности / В.К. Кузьмин,

Д.А. Крылов, В.А. Комелина, Н.В. Кузьмин. // Современные проблемы науки и образования. – 2014. – / URL: <http://www.science-education.ru/119-14991>.

REFERENCES

- Bahrii, V.N. Criteria and levels of formation of professional skills formation of future social educator // Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho instytutu sotsialnykh tekhnolohii Universytetu «Ukraina», 2012, / URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Znpkhist_2012_6_4.pdf (Accessed 29 September 2015).
- Balovsiak, N. Informatics competence specialist // Pedagogy and Psychology of Professional Education, 2004, no. 5, P. 21–28.
- Batarshiev, A.V., Alekseeva, I. u. and Majorova E.V. Diagnostics of professionally important qualities, Piter, St. Petersburg, Russia, 2007, 192 p.
- Borytko, N.M., Slastenin, V.A. and Kolesnikova, I.A. Diagnostic activity of the teacher, Moscow, Russia, 2006, 288 p.
- Busel, V.T., comp. and ed. Great Dictionary of the modern Ukrainian language, Kyiv, Irpin, Ukraine, 2005, 1728 p.
- Goncharenko, T.L. Criteria, indicators and levels of readiness of the teacher of physics to the design of the educational process // Vestnik Altajskoj gosudarstvennoj pedagogicheskoy akademii, 2012, no. 13, P. 33–40.
- Ghrechko, S.M. Psycho-pedagogical foundations of education and humanitarian military training, Khmelnytskyi, Ukraine, 1998, 150 p.
- Ionova, O.N. The information competence of adults in context of additional education // Vestnik Novgorodskogo gosudarstvennogo universiteta im. Jaroslava Mudrogo, 2006, no. 39, P. 84-85.
- Korostyl, L.A. Self-Education as a social and pedagogical phenomenon // Pedagogical Science, Sumy, 2001, no. 1, P. 138–145.
- Monahova, M. Pedagogical design – a modern tool of didactic research // School technology, 2001, no. 5, P. 5–7.
- Muratova, E.I. and Fedorov, I.V. Methodology and Technique for Estimation of Higher Technical Education Establishment Graduates' Readiness for Innovation Activities // Problems of engineering and teacher education, 2009, / URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Pipo/2009_24-25/09meiria.PDF (Accessed 16 September 2015).
- Komelina, V.A., Krylov, D.A., Lavrentev, S.Y. and Zhidik, A.R. Nature and Content Ethnopedagogical Competence of the Future Teachers in the Context of Polycultural Education Space // Modern problems of science and education, 2014, / URL: <http://www.science-education.ru/118-14464> (Accessed 7 October 2015).
- Tansjka, V.V. The training of the future biology teacher for the ecological education of senior students, fbstract of dissertation for the degree of Pedagogical Sciences, Zhytomyr, Ukraine, 2006, 20 p.
- Ternopil'ska, V.I. and Derevianko, O.V. Determination of criteria of formed of professional competence of future mountain engineers // Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomana, 2012, no. 31, P. 264–267.
- Furman, T.Yu. Organization and content of pedagogical experiment on the formation of professional competence of future specialists in economics and entrepreneurship // Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnogo universytetu, 2011, no. 22, P. 174-177.
- Kuzmin, V.K., Krylov, D.A., Komelina, V.A. and Kuzmin, N.V. Ethnopedagogical Competence of Teachers: Criteria, Indicators and Levels of the Development // Modern problems of science and education, 2014, / URL: <http://www.science-education.ru/118-14464> (Accessed 23 September 2015).

Criteria, indicators and levels of formed of professional competence of support staff of higher education institutions

O. Zhykhorska

Abstract. The determination of the criteria of formed of professional competence of support staff in higher education institutions open up in the article. The author defines the indicators for the cognitive, activity and personal criteria. In the article are determined three levels (sufficient, medium and low) of formed of professional competence of support staff, methods and means for diagnosing. The analysis of the criteria, indicators and levels made it possible to define the current status and predict the dynamics of formed of professional competence of support staff in higher education institutions.

Keywords: professional competence, indicators, criterion, the level of formation, support staff